

ZAKAJ, MIRO?

Zakaj, kljub vsemu, vlada Mira Cerarja vztraja pri prodaji Telekoma?

Piše: Borut Mekina

Zakaj – to je zdaj še edino vprašanje, ki ostaja na koncu razprave o privatizaciji Telekoma. Zakaj tudi nova vlada, pod vodstvom Mira Cerarja, še naprej vztraja pri prodaji Telekoma? Če za to ni ekonomske potrebe, saj so gospodarske razmere danes popolnoma drugačne, kot so bile pred dvema letoma. In če je za povrh tudi zadnja ponudba londonskega sklada tveganega kapitala, Cinvena, za skoraj tretjino nižja od prvih pričakovanj. Zakaj vlada še naprej prodaja Telekom, če pa smo vmes ugotovili, da še celo zloglasni sklep parlamenta o prodaji govori, vsaj v pojasnilih, namenjenih javnosti, nekaj čisto drugega? Zakaj vlada še vedno prodaja Telekom, četudi smo vmes ugotovili, da Slovenija evropskim ustanovam glede Telekoma ni dala nobenih formalnih zavez? In končno, zakaj Miro Cerar ne želi o tem niti odločati? A širša slika dogajanja v Sloveniji nam dejansko razkriva, kaj vlada počne, zakaj to počne in kdo ima pri tem kakšen interes.

Banke

Milena F. – njeno pravo ime hranimo v uredništvu – je šla minuli teden v eno od slovenskih bank v državni lasti. Nedavno je namreč prodala stanovanje, vredno več kot 200 tisoč evrov, zato je iskala najugodnejše ponudbe za depozit. Tudi ona seveda ve, da so državne banke lani prodale Mercator in nedavno Pivovarno Laško, zato ker so potrebovale sveža, likvidna sredstva, da bi lahko kreditirala slovensko gospodarstvo in pomagale pri razvojnem preboju naše dežele. Zato je gospa F. šla v našo banko v pričakovanju, da jo bodo uslužbeni čakali odprtih rok.

A je sledilo presenečenje, ki ga Milena F. nikakor ni pričakovala in ki se ni niti najmanj ujemalo z vsakodnevnimi izjavami nosilcev oblasti. Gospo F. so zavrnili. Bančni uslužbenec je nejevoljno, a diplomatsko namignil, naj depozit raje nese čez cesto. Da ga oni nočejo. Da nočejo njenega denarja. Naj ga nese neki drugi banki – na primer s sedežem v Rusiji. Ali Avstriji. Ki ponuja boljše pogoje. Za banke so depoziti ključni za poslovanje. Banke vam pogrnejo preprogo za dober depozit. A ne slovenske v državni lasti.

Se je torej komu zmešalo? Kaj se dogaja?

Zadeve so še resnejše. Tako kot gospa F. po novem ravnajo še celo najpomembnejša državna podjetja, glede katerih bi pričakovali, da svojo odvečno likvidnost nalagajo v naše banke. Slovenski državni holding (SDH) svojega

denarja, ki ga dobi od privatizacije, ne nalaga v državni NLB ali NKBM. Pogled v Supervizor razkrije, da kratkoročne depozite zadnje mesece raje nalagajo v avstrijsko banko BKS – skupaj že okrog 21 milijonov evrov. Tudi drugi ravnajo podobno. V zadnjem letu je okrog 130 milijonov evrov depozitov v avstrijsko BKS naložil Holding slovenskih elektrarn (HSE). Slaba banka (DUTB) tako rekoč vsa likvidna sredstva, 41 milijonov evrov, pošilja v »Avstrijo«. Pošta Slovenije prav tako – 30 milijonov evrov. Še celo mariborska občina denarja ne hrani v »mariborski« NKBM, ampak v eni od avstrijskih bank.

Kdo zavira ekonomijo?

Ekonomist Velimir Bole z inštituta EIPF je nedavno opozoril na neki, po njegovem mnenju nenavadeh pojav. Industrijska proizvodnja v Sloveniji raste, po gradbeništvu se prebujata avtomobilski grozd, izvoz se še naprej povečuje, tako kot tudi zaupanje potrošnikov. Po eni strani se v Slovenijo vrača gospodarska rast, ki je po zadnji oceni statističnega urada celo višja od vseh, še tako optimističnih napovedi. Po drugi strani pa smo priča »drastičnemu zmanjševanju aktivnosti bank«, je zapisal Bole, predvsem bank v državni lasti, kot da Slovenija tone v recesijo. Kljub najboljšim gospodarskim rezultatom v zadnjih desetih letih je bilančna vsota slovenskih bank letos za 10 odstotkov manjša glede na lani in banke dejansko postajajo glavna gospodarska ovira. Bankirji, ne pa domnevno visoki stroški dela, je sklenil Bole.

Zakaj slovenske banke, kljub izdatni državni dokapitalizaciji, ne kreditirajo gospodarstva in se branijo pred depoziti? Ker so državni bankirji nesposobni? Ker so na banke v državni lasti prisiesani vsakokratni politični prijatelji? Ker so podjetja še vedno prezadolžena ali ker ni novih projektov, kot so zadnje leto špekulirali politiki? Ne, odgovor je v resnici precej bolj banalen. Deloma ga je zdaj razkrila vlada sama v eni od prilog nedavno objavljene strategije upravljanja kapitalskih naložb, v strategiji bančnega sektorja. V njej je zapisano nekaj, o čemer nihče v vladi ali Banki Slovenije doslej še ni javno spregovoril. In sicer da je Slovenija ob sanaciji bančnega sistema, torej po tem, ko se je drago zadolžila in v državne banke vbrizgala okrog 3 milijarde evrov, sprejela še določene zaveze do evropske komisije. Natančno kakšne, vlada ne razkriva. A podrobnosti počasi prihajajo na plan. Berejo se kot grozljivka.

Že leta odgovorni velike javne vloške v banke opravičujejo z domnevno prepotrebnim zagonom kreditiranja. Hkrati pa molčijo, da so v pogodbah prav to bankam prepovedali.

Protest ob zaprtju poslovalnice NLB v starem mestnem jedru Metlike lani marca. Banka pravi, da optimizira mrežo, dejansko pa mora poslovalnice zapirati zaradi dogovora med Slovenijo in evropsko komisijo. / Foto: Jerca Božič Kranjec

Aleš Hauc, bivši predsednik uprave NKBM, je recimo ta mesec v intervjuju za Večer povedal, da je z mesta predsednika uprave banke odstopil zaradi nemoči. Saj da naj zaradi nekakšnih evropskih zavez, ki jih je morala banka podpisati in ki so »nam narekovale zmanjšanje kreditiranja, zapiranje poslovalnic in odpuščanja« ne bi mogel izboljšati poslovanja. Čeprav ima banka dovolj denarja, tržne možnosti za rast in nove priložnosti, naj bi imela zvezane roke. Zato naj bi Novo KBM že lani začeli zapuščati nekateri njeni najboljši komitenti, dobesedno prisiljeni, da gredo k drugim bankam.

Konkretne zaveze, ki sta jih morali sprejeti NKBM in NLB, sicer ostajajo skrivnost. V objavljeni odločbi evropske komisije s konca leta 2013 s številka SA.33229 (2012/C) in SA.35709 (2013/N) na 50 straneh, ki sta izvor obvez, so prekrile. Smo pa vseeno izvedeli nekaj podrobnosti, ki razkrivajo razsežnosti tajnega dogovora, ki ga je sopedpisala Slovenija.

Kreditiranje prepoveduje EU

Slovenija se je 18. decembra 2013 po naših informacijah zavezala, da bo do leta 2017 zaprla 22 poslovalnic banke NKBM od približno 80, da bo bilančno vsoto banke NKBM in NLB zmanjšala za tretjino in da bo korenito omejila njihovo kreditiranje gospodarstva. Kdor se je minulo leto čudil, zakaj kljub

dokapitalizaciji državne banke ne kreditirajo – pri čemer ima NKBM že okrog 27 odstotkov prvovrstnega kapitala, medtem ko je povprečje v Evropi nekaj več kot 10 odstotkov –, lahko odgovor najde tukaj: Slovenija se je pri EU po naših informacijah obvezala, da bosta NLB in NKBM v letu 2014 podeljevali nove kredite gospodarstvu le, če bosta dosegli, da bodo pri konkretnih kreditih zaslužili donos, ki bo višji od 7 odstotkov na letni ravni (ROE). Banki sta torej obvezani, da bosta na trgu popolnoma nekonkurenčni, saj drugim bankam ni treba dosegati take donosnosti. A to še ni vse. Ta, že tako rigorozen pogoj se namreč vsako leto le še poostri. Letos lahko banki podeljuje ta gospodarstvu le še kredite, katerih donos mora biti vsaj 8 odstotkov, leta 2016 devet odstotkov in leta 2017 deset odstotkov.

To je umor vsake banke. Druge banke namreč zdaj podeljujejo kredite po obrestnih merah, ki so v povprečju nižje od dveh odstotkov, to pomeni, da je evropska komisija obe državniki banki, NKBM in Novo Ljubljansko banko, dejansko »obsodila na smrt«, kot nam je povedal eden od virov. Obe banki sta kljub vsemu naporu blokirani. Tudi NLB bo morala svojo bilančno vsoto zmanjšati za polovico in zapreti približno tretjino poslovalnic. Prebivalci nekaterih krajev so lani ob teh potezih v Sloveniji protestirali. NLB je ponekod ukinila celo edine banke – v občinah Škocjan, Kostanjevica in Dolenjske Toplice. Župani so ljudi

pozivali k zapiranju računov, zdaj v svoje kraje demonstrativno vabijo »bolj prijazne banke«. V NLB so odgovarjali, da poslovalnice zapirajo »skladno z reorganizacijo poslovnih mrež in optimizacije poslovanja« ter »nujnega zniževanja stroškov poslovanja«. V resnici pa zato, ker je Slovenija EU obljubila, da bo zmanjšala velikost in poslovno uspešnost obeh bank.

Tajni mednarodni dogovori, ki jih je Slovenija sklenila z evropsko komisijo, so oblikovani tako, da Slovenija ne more ostati lastnica domačih sistemskih bank. Lahko pa je lastnica slovenskih bank katerakoli tuja banka, četudi v lasti tuje države. Sistem je zdaj nastavljen tako, da državo dobesedno sili v privatizacijo. Kar je tudi osnovni cilj protikriznih ukrepov – dokapitalizacije slovenskih bank – sanacija finančnega sistema in pospeševanje kreditiranja ali pomoč gospodarstvu. Ne, to je celo izrecno prepovedano v pogodbah, ki jih je država podpisala decembra 2013 z evropsko komisijo. Pritisk na gospodarstvo zato raste, in kot ugotavlja Bole, to vse bolj vpliva na gospodarski razvoj. Prav zaradi omenjenih dogovorov pa postaja tudi rešitev iz slepe ulice privatizacija bank. Katerih cena je seveda zagotovljena nizka že v izhodišču.

Izključena javnost, vključeni lobisti

To je še en primer, ki ponazarja, kako absurda je aktualna slovenska privatizacija. Kaže na razhajanje med javno ponavljanimi floskulami in dejanskimi razlogi za razprodajo. Več kot dve leti glavni odločevalci velike javne vloške v banke opravičujejo z domnevno prepotrebnim zagonom kreditiranja, hkrati pa molčijo, da so v pogodbah prav to bankam prepovedali. Morda zato, ker je bil pritisk EU prevelik, ali zato, ker so bili slovenski uradniki preveč servilni in so prehitro popustili – o čemer smo že pisali. Medtem se je moralo gospodarstvo dejansko prilagoditi na življenje brez bank, na barterško izmenjavo. A ne samo pri bankah – takšnih logičnih absurdov, tudi javne hipokrizije, prodajanja teoretičnih floskul javnosti je še več. Kaže, da te procese dejansko vodijo lobisti in tajni dogovori, ne pa parlament in javnost, kljub obljubljeni transparentnosti.

Vzemimo za primer zadnjo, najbolj svežo razpravo o Zavarovalnici Triglav, glede katere so si zdaj prišli navzkriž predsednik vlade Miro Cerar in finančni minister Dušan Mramor s stranko DeSUS in SD. V zadnjih mesecih oblikovanja strategije upravljanja državnih naložb je ministrstvo za finance Zavarovalnico Triglav uvrstilo sprva med strateške naložbe. Nato pa naenkrat med »začasne strateške« naložbe in potem med pomembne naložbe. Še v začetku tega leta je bila v osnutku strategije Zavarovalnica Triglav opredeljena kot strateška. Maja pa je, kot smo izvedeli, finančno ministrstvo zavarovalnico v osnutku strategije prekategORIZIRALO v »pomembno«.

Tajni dogovori, ki jih je Slovenija sklenila z EU, so oblikovani tako, da Slovenija ne more ostati lastnica bank. Lahko pa je lastnica slovenskih bank tuja banka, v lasti tuje države.

Kar pomeni, da so se na ministrstvu odločili sedanji 62-odstotni delež zmanjšati na 25 odstotkov, pri čemer bi poleg deleža SDH odprodali tudi delež, s katerim razpolaga Kapitalna družba in je namenjen polnjenju pokojninske blagajne.

Kako to, da je bila še nedavno Zavarovalnica Triglav strateška naložba »zaradi svoje regionalne pomembnosti, pomembnosti njene finančne stabilnosti in posledično njenega vpliva na trajnostni razvoj« in da je »v strateškem interesu RS sodelovati pri strateških odločitvah zavarovalnice kot tudi obdržati menedžerska znanja o zavarovalništvu v Sloveniji«, po novem pa bi država večinski delež prodala in ji tako, kot je dejal finančni minister Mramor, zagotovila širjenje na tuje trge, kar bi bilo bolj smiselno »znotraj določene mreže zavarovalnic, bodisi v sodelovanju z neko globalno zavarovalnico«, kot je dejal. Od kod ta preobrat? In po kakšni logiki bi zavarovalnici lahko zagotovili širitev v prihodnosti, če bi jo hkrati prodali, če je torej praktično ne bi imeli več?

Odgovor ni v nekakšni globoki strategiji, ampak je treba pogledati le dogajanje na finančnem ministrstvu. Javni podatki o lobističnih stikih nas pripeljejo v 16. februar letos. Na ta dan je finančno ministrstvo obiskal Kay Müller, eden izmed izvršnih direktorjev nemške zavarovalnice Allianz. Srečal se je z Marjanom Smonigom, Mramorjevim vodjem kabineta, z državnim sekretarjem Metod Dragonjo in v. d. direktorice direktorata za finančni sistem Urško Cvelbar. Na tem srečanju je Müller predal Mramorju pismo, v katerem je izrazil interes »za sodelovanje pri privatizaciji Zavarovalnice Triglav«, kot piše v zaznamku o lobističnem stiku. Malce kasneje je finančno ministrstvo spremenilo osnutek strategije upravljanja državnih naložb v delu, ki zadeva Zavarovalnico Triglav. Po tem je ministrstvo začelo, na čelu z ministrom Mramorjem in svetovalci finančne skupine Alta, tudi tukaj so zraven, v javnosti in koaliciji zagovarjati teorijo o nujnosti ekspanzije Triglava in njenem sodelovanju s strateškim partnerjem. Ta v Nemčiji medtem že čaka na razplet v parlamentu.

Prodajanje megle

Anaslednja v privatizacijski vrsti seveda ni Zavarovalnica Triglav, ampak poleg NKBM zdaj tudi NLB. Čeprav ima Slovenija za njeno prodajo še dve leti časa, je predsednik uprave NLB

Janko Medja minuli teden že dejal, da je NLB zdaj »že v dovolj dobri kondiciji za prodajo«. Vpliva politike na poslovanje v zadnjih letih skorajda ni več, je dejal, in njegova uprava je »v zadnjih dveh letih banko spremenila v uspešno institucijo, trenutni sistem z neodvisnim SDH-jem, neodvisnimi nadzorniki in neodvisno upravo NLB-ja deluje« in »vmešavanja politike, kot smo ga poznali v preteklih letih, praktično ni več«.

Simpatično povedano. A ministrstvo za finance – ki se sicer v privatizacijske postopke ne vpleta – je 25. februarja obiskala večja delegacija iz banke Citibank, ki med drugim svetuje SDH pri prodaji Telekomoma. Spet črpamo iz javnih virov o lobističnih stikih. Prišli so Nishit Ruparelia, Alexander Pretzner, Plamen Radkov, William Weaver, Jozsef Laszlo in Igor Milosavljević, ki so se sestali s šestimi uradniki ministrstva in šestimi funkcionarji. Med drugim z državnim sekretarjem Metod Dragonjo, Matejem Čepelnikom iz sektorja za upravljanje javnega premoženja in seveda z Matejem Runjakom, ki je v SDH pristojen za privatizacijo. Citibank je »ministrstvu predstavil možnosti organizacije ponudbe delnic za banke v državni lasti«. Kmalu za tem je tudi Medja spoznal, da je NLB že godna za privatizacijo. In to zato, ker ni več vmešavanja politike.

To, da se vlada, ministrstvo za finance ali kabinet predsednika vlade v privatizacijske postopke ne vpletajo, saj da jih SDH vodi neodvisno, je sicer ena izmed najbolj razširjenih floskul v privatizacijski debati. Ali kot je vodja poslanske skupine SMC Simona Kustec Lipicer dejala minuli teden o tem, zakaj vlada domnevno mora postopke prepustiti neodvisnemu SDH: »Edini pogum, ki ga moramo imeti, je zasledovanje načel pravne države.« O kakšnem pogumu je govorila? O tem, da bi v skladu z zakonom morala vlada novo upravo SDH predlagati že lani poleti? O tem, da bi nadzornike SDH morali imenovati že pred enim letom? O tem, da SDH, v nasprotju z zakonom, še vedno nima smernic delovanja? In da so si jih, v nasprotju z zakonom, napisali kar sami? Koliko hipokrizije potrebuje vladajoča stranka, da prodajo tako pomembnih podjetij, kot je bil Aerodrom in kot je Telekom, prepusti začasni upravi SDH in se pri tem sklicuje na »pravni pogum«?

Telekom

Telekom prodajamo transparentno, so predstavniki vlade rekli sprva. A lobisti Deutsche

Telekoma so bili na privatizacijo Telekom Slovenije pripravljeni in z vlado dogovorjeni za obisk, še preden je o tem odločil slovenski parlament junija 2013. Zgolj teden dni po odločitvi parlamenta je na obisk k tedanjemu državnemu sekretarju na finančnem ministrstvu Mitji Mavku že prišla prva, tričlanska lobistična skupina iz Deutsche Telekom, pod vodstvom Karolyja Schweiningerja. Tej sta nato že v letu 2013 sledili še dve delegaciji, ena iz New Yorka in druga iz Bonna.

Potem so rekli, da moramo Telekom prodati strateškemu investitorju, ki bo »dolgoročno zagotavljal učinkovito upravljanje, konkurenčnost ter uspešen razvoj družbe«. Zdaj, ko je edini kupec postal londonski sklad tvegane kapitala Cinven, v SDH pravijo, da sicer vladna gradiva res omenjajo strateškega investitorja, a da tega ne smejo upoštevati, saj da bi potem, z razlikovanjem med strateškimi in drugimi investitorji, kršili pravila EU o nedovoljeni državni pomoči. Skratka, floskule o strateškem lastniku so bile v nekem trenutku namenjene zgolj retorični zadovoljitvi javnosti, sklep parlamenta pa je namenjen selektivni interpretaciji.

Nato je predsednik vlade Miro Cerar januarja letos dejal, da moramo Telekom prodati zaradi naše »lastne verodostojnosti« in sklepa državnega zbora iz julija 2013. A v tem sklepu piše, da je treba zaradi slabih izkušenj s privatizacijo Slovenske industrije jekla (SIJ) in Splošne plovbe podjetja prodajati pod nadzorom komisije, ki jo bo imenoval finančni minister ter da bo posebne pristojnosti nad postopki imela protikorupcijska komisija (KPK). Te komisije finančni minister nikoli ni imenoval. Na finančnem ministrstvu pravijo, da te komisije niso ustanovili zaradi novega zakona o SDH, ki je uvedel instrument pooblaščenca za integriteto. A pooblaščenca za integriteto, Urha Bahovca, je vlada imenovala šele januarja letos, ko so glavni privatizacijski postopki že zaključeni ali tik pred koncem.

Nato je predsednik vlade Miro Cerar dejal, da privatizacije Telekomoma ni več mogoče ustaviti zaradi »zavez, danih na evropski ravni«. Celo tako daleč je šlo, da so »neimenovani viri« iz evropske komisije za RTV Slovenija trdili, da so »priporočila državam, ki jih predlaga komisija in sprejmejo države članice, pravno zavezujoča in komisija mora kot varuh pogodb zagotoviti njihovo izvajanje«. Ta teden je bil pri nas podpredsednik evropske komisije Valdis Dombrovskis. Ki pa je na vprašanje novinarke STA Petre Miklavc o statusu teh priporočil odgovoril, kar je očitno: »To so priporočila, niso ukazi ... Ne nazadnje ni komisija tista, ampak članice same morajo izboljšati svoja gospodarstva, mi poskušamo pomagati v tem procesu.«

Zakaj torej vlada prodaja Telekom? Če za to ni ekonomske potrebe? Če je prodaja celo v nasprotju s sklepom parlamenta? Če Slovenije v to tudi EU ne prisiljuje?x